

Az 1956-os forradalom zalai fotókrónikája

A LEGYŐZÖTT GYŐZ, AZ ELESETT ÉL

Béres Katalin
Csomor Erzsébet
Kapiller Imre

A LEGYŐZÖTT GYŐZ, AZ ELESETT ÉL

Az 1956-os forradalom
zalai fotókrónikája

Béres Katalin
Csomor Erzsébet
Kapiller Imre

A LEGYŐZÖTT GYŐZ, AZ ELESETT ÉL

AZ 1956-OS FORRADALOM ZALAI FOTÓKRÓNIKÁJA

Zalaegerszeg
2006

Szerkesztette és a bevezetőt írta:

Béres Katalin

Az egyes fejezetek bevezetőit és a képmagyarázatokat írta:

Csomor Erzsébet, Kapiller Imre

Digitális képfeldolgozás, nyomdai előkészítés, borítóterv:

Meszelics László

GraForma grafikai stúdió, Lendva

ISBN-10: 963-7205-49-7

ISBN-13: 978-963-7205-49-1

Kiadó:

Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága

Zalaegerszeg, Batthyány utca 2.

www.zmmi.hu

Felelős kiadó:

Dr. Vándor László

megyei múzeumigazgató

A könyv létrejöttét

Zala Megye Közgyűlése,

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Millecentenárium Kiadó Bizottsága,

az MTA Történettudományi Bizottsága,

Nagykanizsa Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

és Keszthely Város Polgármesteri Hivatala

támogatta.

Nyomdai munkák:

Yeloprint Kft., Szombathely

BEVEZETŐ

"DEVICTUS VINCIT - MORTUS VIVIT!"
A LEGYŐZÖTT GYŐZ, AZ ELESETT ÉL!

2006 februárjában a zalaegerszegi Göcseji Falumúzeum szokásos téli karbantartási munkái során a nagyobb méretű mezőgazdasági eszközök tisztítására, konzerválására került sor. A zalalövői hajlított ház udvarán, a torkospajtában kiállított hajdinahántolóban kis csomagot talált a restaurátor. Az egykor fotópapír tárolására szolgáló dobozból négy tekercs selyempapírba csomagolt filmnegatív, valamint egy használt borítékban 16 db meglehetősen rossz állapotú, megsárgult fotográfia került elő. Az egyes filmtekercsek csomagolásán jellegzetes apró, szálkás betűkkel, ceruzával írva a negatívokon látható események megnevezését és pontos dátumát olvashattuk. A kézírás alapján megállapítottuk, hogy a felvételeket, melyek az 1956. december 12-13-i zalaegerszegi eseményeket ábrázolják, dr. Szentmihályi Imre, a Göcseji Múzeum első igazgatója készítette. Meglétükről nem tudott senki! Néprajzi gyűjteményünk leltárkönyvének tanúsága szerint a képeket rejtő hajdinahántoló 1950-ben került a múzeum tulajdonába, feltehető tehát, hogy Szentmihályi Imre kezdettől ezt a tárgyat tartotta alkalmasnak arra, hogy a veszélyesnek ítélt képeket elrejtse. 1968-tól – a falumúzeum születésétől – a Skanzenbe került az eszköz, s őrizte titkát napjainkig.

A fényképek szinte „csodás” előkerülése az 1956-os forradalom félévszázados jubileumán arra ösztönözt bennünket, hogy felkutassuk, számba vegyük és a nyilvánosság elé tárjuk 20. századi históriánk legnagyobb eseményének zalai fotóörökségét. Annál is inkább, mert e kutatómunka Budapesten már évtizedek óta folyamatos – a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtára (még a puha diktatúra idején is megtűrve) végzett, és végez ma is e tekintetben példaértékű munkát – vidéken azonban, tudomásunk szerint még nem került sor a forradalom e fontos dokumentumainak számbavételére, 56-os fotókatalógus elkészítésére. Persze, ez nem véletlen, hiszen e képi dokumentumok csak a 80-as évek végétől, de leginkább a rendszerváltás után kerültek, kerülhettek be a közgyűjteményekbe, addig féltve őrzött, rejtegetett titkai voltak tulajdonosaiknak.

A fotográfia a 19-20. század történetének egyik új és igen jelentős forrástípusa, képi forrása. Mindennél pontosabban dokumentálja az eseményeket, jelenségeket, hitelesíti a történeteket, más forrásokkal, különösen az „oral history”-val összevetve, bizonyító erejű. Minden egyes fotográfia több rétegű információt hordoz, a primer tartalmon – a felvétel témáján – túl máshonnan már

meg nem szerezhető adalékokat szolgáltat a múlt egy adott szeletének táj-, város és faluképéről, a kor emberének öltözködési, viselkedési szokásairól, köz- és magánéletéről stb. A fényképek nemcsak a szakemberek számára bírnak nagy jelentőséggel, vizualitásra épülő korunkban a múlt megismerésében a laikusok számára is egyre fontosabbá válnak. Míg a hagyományos forrásokra épülő történetírás mind kevesebb emberhez jut el, addig régi idők eseményeinek képi ábrázolása könnyen felfoghatóvá, megérthetővé és átélhetővé teszi a múltat, kiegészítheti a történelmi ismereteket.

Az 1956-os zalai eseményeket dokumentáló fotográfiák számbavétele során mindenekelőtt a megyében található közgyűjtemények – a keszthelyi Balatoni Múzeum, a nagykanizsai Thúry György Múzeum, a zalaegerszegi Göcseji Múzeum, valamint a Magyar Olajipari Múzeum – fotótárait tekintettük át.

Kutatásaink eredményeként megállapíthattuk, hogy Zala megyében is, akárcsak a fővárosban, 1956 forradalmi napjaiban, de november 4. után is szépszámu fotográfia készült. Múzeumainkban és magánszemélyeknél – meglepetésünkre – mintegy 120 felvételre bukkantunk. Annál is inkább jelentős ez a szám, mert megyénkben nem dolgoztak fotóriporterek, sajtótudósítók, hírügynökségek munkatársai, akik hivatalból fényképezték az eseményeket, hiszen a forradalom világraszóló történései nem itt, hanem a fővárosban zajlottak. A zalai fotókat nem profi fotográfusok, hanem kivétel nélkül fényképezni tudó, s fényképezőgéppel rendelkező lelkes amatőrök készítették, akik hobbiból és/vagy munkájuk részeként vettek kezükbe fényképezőgépet. Ott és akkor – hol a helyi forradalmi események részeseként, hol kívülállóként – megéreztek a történelmi pillanatot, s a dokumentálás szándékával örökítették meg a jövő számára lakóhelyük eseményeit. Nem esztétikai szempont vezette őket, a képek nem műalkotások, legtöbbször látszik a sietős exponálás, a nem megfelelő fókuszálás, sőt az is, hogy készítője rejtőzködve – félve a megtorlástól –, készítette, fényképezte az eseményeket.

'56-os fotográfiáink az 1956 október 24-től december végéig, január közepéig terjedő időintervallumot fogják át. Az első felvételeket október 24-én Keszthelyen készítették. A helyőrség parancsnoka az egyetemi ifjúság mozgolódásának elfojtására Tapolcáról rendelt a városba harckocsikat. A Főtérré bevonuló harcjárműveket láttatják a gimnázium ablakából rögzített képek. Az utolsóként készült felvételünk is keszthelyi. December második felében, vagy 1957. január 23. előtt készülhetett. A november elsején – egyedülként az országban – felállított szabadságszobrot, az ún. „Fehér embert” ábrázolja, már havas környezetben. Az 1956. december 12-én tartott sztrájk idején, az utolsóként fényképezett eseményen még nem volt hó, az emlékművet pedig '57. január 23.-ra virradó éjjel lebontották.

Képeink mindenekelőtt a három zalai város, Keszthely, Nagykanizsa és a megyeszékhely, Zalaegerszeg forradalmi eseményeit ábrázolják. A falvak közül az olajipar központjának, így inkább munkások és műszaki értelmiségiek lakta településnek számító Bázakerettyéről, vala-

mint a déli határszéli Tornyiszentmiklósról, és Sármellékről van fotósorozatunk. Nem véletlen, hogy a zalai falvakból alig került elő fotóanyag, hiszen a túlnyomó részben földművelésből élő falusi lakosság birtokában nem igen volt még ekkor fényképezőgép.

A feltárt képek megjelenített tartalmuk alapján két csoportba sorolhatók. Egyrészt a helyi forradalmi eseményeket: felvonulásokat, tüntetéseket, a megszállás szimbólumaiként gyűlöletessé vált szovjet emlékművek ledöntését, új, a forradalom szellemiségét kifejező szobor állítását, vagyis mozgalmas cselekménysorokat ábrázolnak, másik részük statikus: a lerombolt, vagy a frissen felállított szimbólumokat örökítették meg.

1956-os fotóörökségünk feltárásának fontos tanulsága, hogy nemcsak a képek tartalma, hanem keletkezésének és megmaradásának története is adalékokkal szolgál közelmúltunkról. E fényképek, fényképsorozatok története – mint cseppben a tenger – mutatja meg a Kádár-rendszer viszonyulását az 1956-os forradalomhoz, s annak tárgyiasult emlékeihez, így a fotográfiához is.

A november 4. után berendezkedő hatalom az elsők között igyekezett begyűjteni, elkobozni, „letartóztatni” a forradalom idején készült fényképeket, s készítőiket is. Ezt többes szándékkal tette; egyrészt a begyűjtött fotókat használta fel a megtorlásokhoz, mert a büntetőperekben a fénykép perdöntő bizonyítékká vált. Másrészt a Kádár-korszakban végig propaganda célokra is igénybe vették e felvételeket. Eredeti tartalmukat meghamisítva, képi környezetükből kiragadva, manipulált kommentárokkal ellátva azokat a felvételeket közölték, amelyek a rendszer szándékainak megfeleltek, az események „ellenforradalmi” jellegének bizonyítását szolgálták. Az új hatalom igyekezett a forradalom gondolatát kiirtani, emlékét szétzúzni, megsemmisíteni állampolgárai tudatában, ezért is kellett az eszmeiségét fenntartó, az 56-os magán és közösségi mitológiákat őrző, ápoló, erősítő és továbbadó rekvizitumokat elkobozni.

A hatalom szándéka ellenére mégis maradtak fotográfiák magánszemélyeknél, akik önvédelemből és a képeken láthatók védelme érdekében elrejtették felvételeiket, s így őrizték meg azokat az utókor számára. A fotók rejtegetése miatt nagy veszélynek tették ki magukat, hiszen ezért a „bűncselekményért” több éves börtönbüntetést lehetett kapni.

A hatalom akarata azonban mégis érvényesült. A képek a rendszerváltásig nem kerültek elő, tulajdonosaik nem beszéltek róla, sok esetben még legszűkebb környezetüknek, családjuknak sem, a forradalom emlékének életben tartása helyett felejtés lett a sorsuk. A kutatás során tapasztaltuk, hogy sok esetben a leszármazottak, s nemcsak az unokák, hanem a fiak és lányok sem tudtak az apák által készített és őrzött felvételekről. Talán ez lehet az egyik magyarázata 1956 forradalmához való ellentmondásos viszonyunknak?!

Az 1956-os forradalmi események dokumentálására Zala települései közül Keszthelyen ragadtak legtöbbször fényképezőgépet, így itt örökítették meg a legtöbb megmozdulást is, azonban a fényképezők személyét nem minden esetben ismerjük. A már említett, a városba

bevonuló tankokat ábrázoló sorozathoz 1981-ben jutott a múzeum, amikor „Keszthely régi képeken” címmel kiállítást rendeztek az intézményben, s előtte gyűjtési felhívást jelentettek meg a helyi sajtóban. A felhívás nyomán vitte be és ajándékozta a Balatoni Múzeumnak dr. Tóth András értékes negatívjait. Akkor még – érthetően – nem firtatták a muzeológusok a fotók keletkezésének és megmaradásának körülményeit. Ma már nincs kitől megkérdezni!

Az ekkor készült fotográfiák közül három – a szintén említett, havas környezetben készült „Fehér ember”-t, a talapzatára helyezett emléktáblát, valamint a feltehetően a november elseji gyászünnepélyt megörökítő felvétel – már 1957-ben bekerült a Balatoni Múzeum nyilvántartásába, a készítő megnevezése nélkül. Ezeket minden valószínűség szerint – visszaemlékezők által igazoltan – Sági Károly (1919 -1997), az intézmény akkori igazgatója készítette.

Réthelyi Jenő orvos készítette 1956. október 25-én azt az igen jelentős fotósorozatot, mely a szovjet emlékmű ledöntését, Festetics György szobrának „kiszabadítását”, majd a város főterén, a ledöntött szovjet emlékmű helyén történő felállítását dokumentálja. Megörökítette a szobornál 24 órás díszőrséget adó lelkes fiatalokat is; a gimnazistákat és a mezőgazdasági akadémia hallgatóit. Orvosként lehetősége volt rá, így maga hívta elő a kórházi röntgenben a filmtekercset. Később, már a forradalom bukása után, féltve a szobor mellett megörökített őrt álló ifjakat, maga anonimizálta a képeket, takarta ki az arcokat. Érdekes módon a kép eredeti változata is megmaradt. Egyes visszaemlékezők szerint a gimnázium akkori igazgatója, Fírbás Nándor is készített felvételeket az iskola őrséget adó tanulóiról. Nem tudjuk azonban, hogy ő, vagy egy másik lelkes fotográfus örökítette-e meg a Festetics szobor őrzőit. A képet Nagy Lászlóné nyugalmazott pedagógus 1990-ben ajándékozta a Balatoni Múzeumnak.

A modern technika segítségével az interneten, a Genfi Magyar Egyesület honlapján bukantunk rá két, szintén a keszthelyi eseményeket ábrázoló felvételre. Az egyik a forradalmi tanács elnöke olvassa fel a forradalom követeléseit a Hungária Szálló (akkor járási pártbizottság) erkélyéről, a másikon Keszthely főtere látható 1956. október 26-án, háttérben a visszaállított Festetics szoborral. Mindkét képet egy keszthelyi fiatalember, Cseh Zsigmond készítette, aki november 4. után elhagyta az országot, s vitte magával a filmtekercseket. Svájcban telepedett le. Ma nyugalmazott közgazdászként a Genfi Magyar Egyesület elnöke, s a Genfi Magyar Értesítő főszerkesztője. 2003-ban e lapban és a világhálóra feltett változatában hozta nyilvánosságra keszthelyi felvételeit.

Varjas György egykori keszthelyi diák örökítette meg – már a forradalom bukása után – azt a keszthelyiek bátorságát, humorérzékét tanúsító jelenetet, forradalmi „performance-t”, amikor a december 11-12-i sztrájk második napján a Fő térre egy szamarat állítottak, oldalán táblával: „Csak én maradtam kinn az utcán”, azaz egyedül csak a szamar tüntetett a Kádár-kormány mellett. Az 50. évforduló alkalmából az idén tette lehetővé, hogy a képről a Balatoni Múzeum reprodukciót készítsen.

A nagykanizsai 1956. október 26-i felvonulás eseményeinek megörökítését Kerecsényi Editnek (1927-2006), a Thúry György Múzeum fiatal etnográfus igazgatónőjének köszönhetjük. Ő maga – minden valószínűség szerint – a forradalmi események lelkes résztvevőjeként, de mindenekelőtt a múzeumi dokumentálás szándékával készítette a felvételeket. Ezt bizonyítja, hogy a múzeum leltárkönyvében az 1959-es év leltározásai során kihagyta a képek helyét, csak három rovatot töltött ki: a gyűjtemény megnevezése alá „Helytörténet” került, a készítés időpontjához: „1956.X.hó”, a készítő rubrikába: H. Kerecsényi Editet, a saját nevét írta. Akkor nem, csak jóval később, más színű tintával, más kézírással töltötték ki a képeket meghatározó rovatot. Egy revíziós jegyzőkönyv tanúsága szerint 1984-ben már a fotótárban voltak a felvételek negatívjai.

A forradalom leverése után Kerecsényi Edit, az akkor éppen harmadik gyermekét váró édesanya nagy személyes bátorságról tett tanúbizonyságot. Nemcsak felvételeit őrizte meg és dugta el, hanem házuk padlásán rejtegette, majd segítette kollégáját, Gaál Károly múzeumigazgatót, a keszthelyi forradalmi bizottság tagját a külföldre menekülésben. Pedig a megtorlás időszakában elsősorban férje, Hulesch Béla 56-os tevékenysége miatt – akit letartóztattak és egy év börtönre ítélték – házkutatást is tartottak otthonukban, de sem Gaál Károlyt, sem a negatívokat nem találták meg. Addigra Kerecsényi Edit biztonságba helyezte őket, a filmtekercset a múzeum pincéjében őrzött – a Főtéren álló Vasemberháznak nevet adó – páncélos vitéz, a Vasember maradványaiban, egyes vélekedések szerint a kezében, mások szerint a lábában rejtette el. A rozsdás romhalmazt csomagolóanyag maradványokkal borította be. A múzeumi legendák szerint Edit néni minden illetékes és illetéktelen látogatót – a rendtelenségre és a koszra hivatkozva – a tőle megszokott vehemenciával beszélt le a pince megtekintéséről. Fotói megmaradtak, 56-os történetét azonban ő is csak részben osztotta meg hozzátartozóival és kollégáival is.

A bevezetőben már említett, szerencsésen megtalált zalaegerszegi filmtekercseket és képeket Dr. Szentmihályi Imre etnográfus (1924-1986), az 1950-ben alakult Göcseji Múzeum igazgatója és akkor egyetlen munkatársa készítette. A forradalom helyi eseményei közül csak egynél, a Darvas József háza előtti tüntetésnél volt jelen, legalábbis fotó csak erről tanúskodik, azonban néhány képet készített az október-novemberi hétköznapiokról. Lefotózta a ledöntött szovjet emlékművet, a felvásárlási láz miatt kialakult hosszú sorokat az üzletek előtt. A legtöbb felvételt azonban a december 12-13. tüntetésekről készítette. Őt is – mint Kerecsényi Editet – a múzeumi dokumentálás szándéka vezette, felvételei közül 1958-ban öt darabot beleltározott a fotóleltárkönyvbe (talán éppen védekezésül?), de csak virágnyelven határozta meg a képeken látottakat.

Szentmihályi Imre – egy zalai földbirtokos fiaként – nem tartozott az 50-es évek támogatott káderei közé, valószínűleg kiváló szakmai hozzáértése, nagy munkabírása és múzeumalapító te-

vékenysége miatt túrték meg, így életét megkeserítette a hatalomtól való folytonos szorongás.

A forradalom bukása után különösen veszélyessé vált a fényképezés, rendőrök, karhatalmisták nyomoztak a fényképezők után, ellenőrizték az OFOTÉRT-eket, a nem államosított kis fotóműtermeket, ahol a filmtekercsek előhívása történt. E veszélyt vállalva Szentmihályi Imre mégis lépésről lépésre végigfotózta a december 12-13-i tüntetések eseményeit.

1956. december 11-én a Központi Munkástanács felhívására országos sztrájk kezdődött, melyhez Zalaegerszeg munkásai is csatlakoztak. Másnap, az a hír terjedt el a városban, hogy a sztrájk hírére hozó postásokat és a posta igazgatóját az oroszok el akarják vinni. Ezt megakadályozandó, több ezres tömeg gyűlt össze a város központjában, akiket karhatalmisták és orosz tankok oszlattak szét. Az éjszaka során letartóztatták a megmozdulás szervezőit. December 12-én tiltakozásul a Ruhagyár munkásnői szerveztek ún. „gyászfátyolos” tüntetést. Délután feketébe öltözve, vagy gyászszalagot kitűzve vonultak a Csány szoborhoz, ahonnan az orosz tankok hamarosan kiszorították őket. Az asszonyok, lányok azonban nem hátráltak, a mellékutcákon keresztül a városközpontba jöttek, s a többszöri felszólítás ellenére sem mozdultak. Végül az orosz katonák könnyfakasztó gránátok bevetésével kényszerítették távozásra a néma tiltakozókat.

Szentmihályi Imre a két nap eseményeit rögzítő felvételeket két helyszínről, a múzeum akkori épületének (Kazinczy tér 1.) erkélyéről és ablakaiból, valamint az Egészség ház (az egykori Ispita) épületének tornyából, vagyis felülről, rejtőzködve készítette. A múzeum ablakaiból belátta az egész Marx teret a Rákóczi út, a Balatoni út és a Kossuth utca felé. Három tekercs filmen örökítette meg a tömeget, az utat elzárni igyekvő Csepel teherautókat, a tüntetők ellen felvonuló karhatalmistákat, orosz tankokat. Az előkerült 4. tekercs kockáin a helyi propaganda és ellenpropaganda működését dokumentálta. Lefényképezte a Városi Tanács (ma Göcseji Múzeum) épületének kerítését, melyre fehér festékkel „Éljen a Kádár-kormány!” feliratot festettek a berendezkedő hatalom támogatói, egy tiltakozó, bátor polgár mindössze egy, a felirat elé írt „F” betűvel tette nevetségessé a gyűlölt politikust és kormányát.

Szentmihályi sietősen, kapkodva dolgozott, sietett a képek exponálásával. Az előkerült filmtekercseket és képeket restauráló szakemberek szerint, gyorsan történt a laborálás is, a papírképekben benn maradt a fixír, ami a gyors, elégtelen kimosás, öblítés eredménye. Feltételezzük, hogy ezt a munkát is maga végezte.

Miután látta, hogy a forradalom ügye elbukott, a veszélyesnek ítélt képeket gondosan becsomagolta, feliratozta, majd, akárcsak Kerecsényi Edit, egy múzeumi műtárgyban rejtette el. Hogy ezt megbeszélte-e egymással a két, jó barátságban lévő néprajzos kolléga, sajnos, nem tudjuk. De mindketten példamutató módon jártak el! A filmtekercsek és a képek szerencsésen átvészelték az elmúlt 50 évet, a hajdinahántoló kitűnő rejtekhelynek bizonyult.

Különösen értékes az a Magyar Olajipari Múzeumban őrzött fotósorozat, mely a zalai olaj-

vidék egyik központjának számító Bázakerettye olajmunkásainak felvonulását, és az ottani szovjet emlékmű ledöntését dokumentálja. Értéke és különlegessége nemcsak tartalmában van, hanem abban, hogy ez az egyetlen színes filmre rögzített képsorozatunk. Készítője Csonkás Sándor (1920-) 1956-ban raktárvezetőként dolgozott a Budafai Kőolajtermelő Vállalat bázakerettyei központjában. Hobbija volt a fotózás, már ebben az időben a még meglehetősen ritka és drága színes filmre dolgozott. Fényképezőgépét mindenhol vitte magával. Saját, jól felszerelt laboratóriummal rendelkezett, ahol maga hívta elő felvételeit. A bázakerettyei felvonuláson ő is részt vett, s egyúttal rögzítette az eseményeket. Elmondása szerint többen fényképezték a fejleményeket, de volt ÁVH-sok is megjelentek a helyszínen, és kivették a filmet a fényképezőgépekből. Az övét, szerencsére nem vették észre, így maradhatott meg. A forradalom leverése után ő is elrejtette képeit, a rendszerváltás után vette elő, és ajándékozta az eredeti negatívokat a Magyar Olajipari Múzeumnak.

A sármelléki népgyűlést és a szónokokat megörökítő fotósorozat a „letartóztatott” fényképek kategóriájába tartozik. Készítőjét nem ismerjük, a Veszprém Megyei Levéltárban őrzött, Pethő József és társai perének mellékleteként kerültek elő. (Sármellék, akárcsak Keszthely, ekkor még Veszprém megyéhez tartozott.) A hatalom a vád igazolására, bizonyítékként használta fel a fényképeket, hiszen jól látszik rajtuk a perbe fogott Pethő József, amint az összegyűltekhöz beszél. Őt választották meg a Községi Forradalmi Bizottság elnökének is. A forradalom leverése után a Veszprém Megyei Bíróság egy év börtönre ítélte, s a Legfelsőbb Bíróság büntetését másfél évre felemelte.

Tornyiszentmiklós, egy határszéli kis falu lelkes felvonulását örökítették meg Kulcsár József felvételei. Ő is amatőr fényképész volt. 1952-ben állt munkába, s első fizetését egy Ljubitel fényképezőgépre költötte. 1956-ban az olajiparban dolgozott, de egyúttal DISZ-titkárként működött a faluban. '56 forradalmi napjaiban kívülállóként figyelte és fényképezte az eseményeket. Csak három felvételt készített a Lovászból érkezett fiatal egyetemista által szervezett megmozdulásról, mert félt, hogy a tömeg haragját maga ellen fordítja. A képeket az OFOTÉRT-ben hívatta elő. A karhatalom tudta, hogy fényképezett, s a megtorlások idején kérték tőle a felvételeket. Ő azonban – arra hivatkozva, hogy a képek nem sikerültek – nem adta át, s így megőrizte fényképeit.

Kulcsár József, Tornyiszentmiklós múltjának, hagyományainak, tárgyi emlékeinek jeles kutatójaként, gyűjtőjeként 1989-ben, a falu 750 éves évfordulójára megjelentetett kiadványban hozta nyilvánosságra egyik értékes, 56-os felvételét.

A fent bemutatott képsorozatokból válogattuk ki, és adjuk közre most azokat a dokumentatív felvételeket, amelyek jellemzően mutatják be az 1956-os forradalom napjainak helyi eseményeit. Mindezt azzal a szándékkal tesszük, hogy az olvasó lapozgatva e könyvet, nézegetve a képeket, maga is részesévé váljon az egykori eseményeknek, a lelkes hangulatú

felvonulásoknak, népgyűléseknek, s ugyanúgy a fogcsikorgatva és összeszorított szájjal fogadott szovjet tankok megjelenésének, a néma tüntetéseknek, s átérezze apái, nagyapái hősiességét, bátorságát.

Végezetül köszönetünket fejezzük ki az alábbi intézményeknek, hogy lehetővé tették az általuk őrzött fotográfiák felhasználását: Balatoni Múzeum, Keszthely, Thúry György Múzeum Nagykanizsa, Magyar Olajipari Múzeum, Zalaegerszeg és Veszprém Megyei Levéltár, Veszprém. Köszönjük a magánembereknek is, Kulcsár Józsefnek (Tornyiszentmiklós), Varjas Györgynek (Ábrahámhegy), Cseh Zsigmondnak (Genf), dr. Gelencsér Józsefnek (Keszthely) és Balla Vincének (Balatongyörök), hogy felvételeiket rendelkezésünkre bocsátották.

Köszönjük Gruberné Molnár Adélnak, a Balatoni Múzeum, Kunics Zsuzsának és Hohl Zoltánnak, a Thúry György Múzeum munkatársainak a képek azonosításához és történetük feltárásához nyújtott értékes segítségét.

A könyv elkészítését és megjelenését Zala Megye Közgyűlése, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottsága, Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Millecentenáriumai Közalapítványa, Nagykanizsa Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, valamint Keszthely Város Polgármesteri Hivatala anyagi támogatása tette lehetővé. Köszönet érte!

ZALAEGERSZEG 2006 OKTÓBER

A SZERKESZTŐ

KESZTHELY

A budapesti forradalmi események híre hamarosan vidékre, így Zala megyébe is eljutott. Hatására a városok, majd a falvak lakossága kisebb-nagyobb felvonulásokkal egybekötött tüntetéseken, gyűléseken adott hangot elégedetlenségének, és fogalmazta meg követeléseit az október 24-25-ét követő napokban.

Keszthelyen – mely ekkor Veszprém megyéhez tartozott – a forradalmi események központja a Mezőgazdasági Akadémia volt. Hallgatói már október 23-án megalakították a MEFESZ-t, és az Akadémiai Tanácsot. Ez utóbbi szervezte nemcsak a városban, hanem a város környékén is a megmozdulásokat.

A forradalom napjaiban Keszthely utcáin két ízben jelentek meg harckocsik. Először október 24-én, mikor Fejes Lajos alezredes, hadosztályparancsnok Tapolcáról egységeket rendelt a városba. Az akció célja a lakosság megfélemlítése, valamint az akadémisták szabad mozgásának és a forradalom továbbterjedésének megakadályozása volt. A tankok először a laktanya környékén foglaltak állást, majd öt harckocsi és egy lövészszázad körülfárta a Mezőgazdasági Akadémiát. A forradalmat azonban már nem lehetett megállítani. Másnap, október 25-én a tüntetők hevílete lerombolta a szovjet emlékművet, majd helyén Festetics György szobrát állították fel. Október 26-án megalakult a Városi Forradalmi Tanács. Elnökének Varga Ferencet, a MÁVAUT dolgozóját választották meg.

November 1-jén az országban egyedülként szabadságszobrot állítottak a forradalomban elesettek emlékére. A Hévízen tartózkodó Marinkay István amatőr szobrász gipszből készült alkotását magas téglaoszlopra helyezték. Az emlékművet 1957. január 23.-ra virradó éjjel a sármelléki karhatalmisták közreműködésével bontották el. A szobor, az összetört márványtábla és az örökmécses elkerülte a pusztulást, a Balatoni Múzeumba került, ma is ott található. A márványtábla másolatát 1989-ben a Fő téri rendház falán egy kiegészítő tábla kíséretében helyezték el. Ugyanazon a napon a városban gyászünnepélyt tartottak, a templomban felállították az „ismeretlen hősök” ravatalát, gyászmisét mutattak be az elesettekért.

A szovjet csapatok november 7-én vonultak be Keszthelyre. A forradalom utóvédharcai december 12.-ig zajlottak, ezen a napon a város jó humorú, bátor lakói „néma tüntetést” tartottak, otthonaikban maradtak, a Fő térre viszont egy szamarat kötöttek ki, táblával az oldalán: „Csak én vagyok az utcán!”. A szamar a Kádár-kormány támogatóit jelképezte.

Október 24-én Fejes Lajos alezredes, hadosztályparancsnok harckocsikat rendelt Tapolcáról Keszthelyre. A városba érkező tankot egy fa mögül örökítette meg az ismeretlen fényképész.

2

A harckocsik Keszthely belvárosát a háttérben lévő gimnázium
épületénél érték el.

3

A gimnázium ablakából készült felvételen a Fő teret elfoglaló, illetve az akadémia felé átmenő harckocsik látszanak. A Városi Tanács kapuján jól kivehető a forradalom jelképe, a Kossuth-címer.

4

A tanács bejárata előtt álló harckocsit körülveszik a békés helybéli lakosok.

5

A rejtőzködve készült felvétel bal alsó sarkában jól látható az ablakpárkány árnyéka, ahonnan a fotót készítették.

6

T54-es harckocsi a Városi Tanács előtt. A kapkodva készült fénykép árulkodik készítője lelkiállapotáról.

7

Keszthelyen 1956. október 25-én a forradalmi hevület elsőként a szovjet emlékművet rombolta le, majd a tömeg az „akció” után a Balatoni Múzeum elé vonult, ahol az akadémiát alapító Festetics György szobrának „kiszabadítását” és eredeti helyén történő felállítását követelte.

8

A múzeum vezetője, dr. Gaál Károly engedett a tömeg kívánságának. A szobrot kényszerű fogságából kihozták, teherautóval a Fő térre szállították...

9

...majd azt eredeti helyére, a ledöntött szovjet
emlékmű talapzatára helyezték, és ünnepélyesen újraavatták.

10

Az október 25-én ledöntött szovjet emlékmű romjai
és a helyére felállított Fesztetics szobor
a gimnázium ablakából fényképezve.

11

Keszthely Fő tere, háttérben Festetics György szobrával. A felvétel minden bizonnyal a november 1-je előtti napokban készült, hisz a képen még nem látható az elsején felavatott Fehér ember szobra.

12

A szobor előtt a forradalom napjaiban akadémisták
és gimnazisták álltak díszőrséget.

13

A kép – a ruházatról ítélve – azonos a kitakarás nélküli felvétellel.
A fényképet a rajta szereplő személyek azonosításának megnehezítése
érdekében csonkította meg készítője a forradalom leverése után.

14

A díszőrséget állók – a ruházatukról ítélve – nem azonosak az előző felvételen szereplőkkel.
A fényképész az elkészült fotóból itt is kivágta az arcokat,
hogy ne lehessen azonosítani a szereplőket.

15

A Kossuth utcán levő lánykollégium (az egykori Eötvös-alap üdülőháza) zászlóval
díszített ablaka a forradalom napjaiban. A díszőrséget adó diákságot
az itt lakó lányok látták el meleg étellel és itallal.

16

Keszthelyen október 26-án alakult meg a Városi Forradalmi Tanács.
Elnökének Varga Ferencet, a MÁVAUT dolgozóját választották meg.
Az alakuló ülésen részt vettek a Városi Tanács, illetve a párt helyi vezetői is.
A választás után Varga Ferenc a járási párttitkárral, Kaiser Károllyal együtt
jelent meg a pártbizottság (a volt Hungária Szálló) erkélyén,
ahol bejelentették a Forradalmi Tanács megalakulását.

17

A hévizi kórház betegeinek hazaszállítására rendelt buszok.

18

1956. november 1-jén, az országban egyedülként a keszthelyiek szabadság szobrot állítottak a forradalom hősei tiszteletére, melyet a helyi köznyelv – a szobor anyagára utalva – csak „Fehér ember”-ként emlegetett. Alkotója Marinkay István amatőr szobrász.

„A szobor, nem művészi munka. Nem világhírű alkotás, de nekünk többet ér, mint Dárius minden kincse. A frissen épített talapzaton egy szabadságharcos áll, ki éppen győzelemre viszi a magyar zászlót. Előredőlvé nem árul el semmit. Arcáról fájdalmat nem lehet leolvasni. De lehet, hogy testét gyilkos golyó fúrta át és utolsó lépést tesz a szabadságáért.” (Keszthelyi Újság)

19

A november elsejei gyászünnepély más nézőpontból fényképezve.
Háttérben a Városi Tanács épülete látható.

20

A felvétel november elsején, Mindenszentek napján készült, amikor nagy ünneplő tömeg jelenlétében avatták fel a Fehér embert. A szoborhoz közel, attól balra látható a gyásznapi utaló jelkép, a fekete zászló.

34

21

„A templom téren alig huszonnégy órája állították fel az igazi szabadságszobrot és mondták el alatta mélységes gyászunk imáját és szent eskünket, azt: hogy ha kell, még több vért, még több áldozatot adunk szabadságunk, függetlenségünk és semlegességünk kivívásáért...” (Keszthelyi Újság)

22

„Ott áll a szobor a templom téren, ott van az elesett hősök emlékére Keszthely népének rengeteg koszorúja... Közben hull a hó sűrűn, hatalmas pelyhekben, mintha betakarni akarná a gyászlepelt, mintegy figyelmeztetésül, hogy nem gyászünnep lesz a hős szabadságharcosok temetésének napja, hanem örömnép, de mégis örömnep, a függetlenségünk kivívásának örömnepje.” (Keszthelyi Újság)

23

A „Fehér ember” szobra előtti talapzat közepén tölcséres rézváza állt, melynek két oldalán eltört bilincs és örökmécses volt. A posztamens fekete márványtábláján vésett szöveg olvasható: „1956 OKTÓBER AZ ELESETTEKNEK AZ ÉLŐK, AKIK TALÁN HOLNAP HALNAK MEG A SZABADSÁGÉRT.”

24

November 1-jén a Fő téri templomban gyászmisét mutattak be az elesettekért.
A szentélyben elhelyezték az „ismeretlen hősök” ravatalát. A fekete drapériával letakart
koporsón, kereszt alakban fehér, Kossuth-címerrel díszített lepel volt.
„Devictus vincit – mortus vivit!” – A legyőzött győz – az elesett él!

25

A Fehér ember képe a november első napjaiban
készült felvételen. Mögötte a keszthelyi
Nagytemplom látható.

26

December 11-12-én az ún. néma tüntetésen, ami azt jelentette:
„Nem megyünk az utcára!”, a városiak egy szamarat kötöttek ki a
Fő térre, a gimnázium bejárata elé. A szamárra egy táblát akasztottak,
amire a következő szöveget írták: „Csak én maradtam kint az utcán!”
– csak a szamár tüntet a Kádár-kormány mellett.

A sepia-toned photograph of a city square. In the foreground, a large, ornate monument is partially visible. In the background, a large, multi-story building with a central tower and flags is visible. The title 'NAGYKANIZSA' is overlaid in a bold, serif font.

NAGYKANIZSA

A fővárosi események hatására Nagykanizsán 1956. október 25-én az Olajipari Gépgyár dolgozói kezdeményezésére a tüntető tömeg ledöntötte a Szabadság téren álló szovjet emlékmű csúcsáról a „hős” alakját, helyére nemzetiszínű zászlót tűztek. A középületek homlokzatáról leverték a vörös csillagokat, népköztársasági címeres táblákat. A megmozduláshoz a gimnázium diákjai is csatlakoztak. A Kossuth-nótát énekelve éltették a budapesti ifjúságot, „Oroszt nem tanulunk!” jelszóval, nemzetiszínű lobogóval vonultak fel. Ugyanezen a napon megkoszorúzták a 20-as honvéd gyalogezred emlékművét is.

A következő nap, október 26-án reggel folytatódtak a megmozdulások, a tüntető tömeg az MDP székháza előtt fegyvereket követelt. A kivezényelt karhatalom tagjai a védtelen tömegre lőttek, aminek következtében két halálos és több súlyos sebesülés történt. A tiltakozó embereket csak harckocsik bevetésével sikerült feloszlatni. A sortűzet követően a helyőrségparancsnok kijárási tilalmat rendelt el a városban.

A helyi közigazgatás átalakítására, új tisztségviselők választására október 28-án került sor, ekkor alakult meg a Városi Nemzeti Bizottság. A testület vezetésével dr. Lékay Gyulát bízták meg. A következő napokban számos üzemben létrejöttek a munkástanácsok. November 1-jén a város védelmére, a rend fenntartására Orbán Nándor parancsnokságával megszervezték a Nemzetőrséget is.

Nagykanizsát november 5-én szállták meg a szovjet csapatok, a város ellenállás nélkül adta meg magát.

A nagykanizsai gimnázium diákjai felvonuláshoz készülődnek.
A fiúk egyenruhában, egyensapkában várakoznak. A sor elején
álló diák, nemzeti zászlóval, virágcsokorral az ifjúság
lelkességét szimbolizálja.

2

A gimnazisták elindulnak a Szabadság tér felé, élükön a kibontott zászlót vivő diáktársukkal.
A képen jobbról férfiak, balról asszonyok láthatók, akik a tanulók előtt békésen felvonuló
munkások, dolgozók, csoportjához tartozhatnak.

3

Gépgyári dolgozók felvonulása a Somogyi Béla (ma Király) utcán, úton a Szabadság tér felé.
A kép előterében, az elmosódott arcú fiatal lány mögött kíváncsiskodó „mackónadrágos”,
svájci sapkás, a hűvös októberi őszben rövid nadrágot viselő fiúk csoportja.

4

Az élen haladó két férfi kifeszített zászlót hoz. Szemmel látható, hogy a zászló közepére nagyméretű Kossuth-címert varrtak, feltehetően ezzel takarták el a gyűlölt Rákosi-címert. Mögöttük munkások fellobogózott csoportja jön.

5

A gépkocsival érkező felvonulók a Lenin (ma Fő) úton a Városi Tanács felé tartanak. Az autóra zsúfolódott tüntetőknél nemzetiszínű zászlók. A kép baloldalán az egykori Batthyány-uradalom (ma a Thúry György Múzeum) épülete látszik.

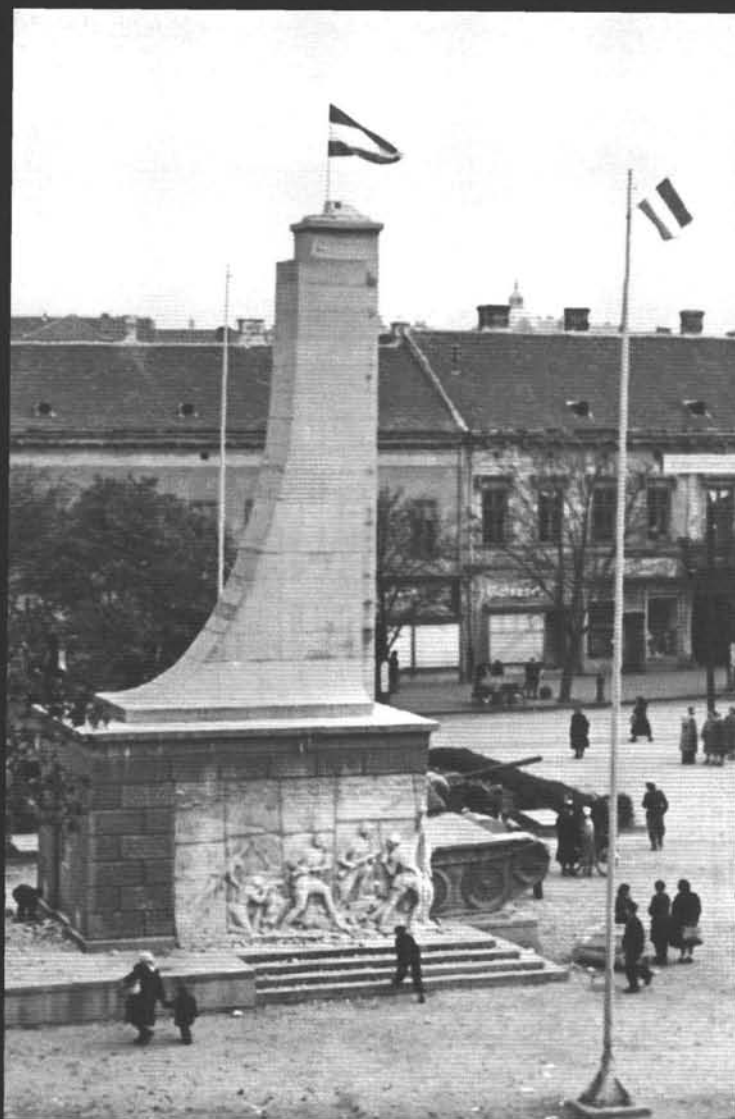

6

A főtérrre érkező tüntető tömeg ledöntötte a szovjet emlékművet,
„ezt a gyalázatos szimbólumot, ami már 12 éve itt áll...”

A felvételen még látható a létra, melyről a drótkötelet
a szoborra erősítették, és a zászlót kitűzték. A posztamens körül
fiatalok, diákok szemlélik a szabadság új szimbólumát.

Háttérben a Városi Tanács épülete.

7

„...12 éve vártunk erre...” Akárcsak Budapesten a ledöntött Sztálin szobor csizmájába, Nagykanizsán is zászlót tűztek a gyűlölt hatalom jelképe helyére. Az emlékmű melletti zászlórúdon is nemzeti zászló lobog, új értelmet adva a Szabadság tér névnek.

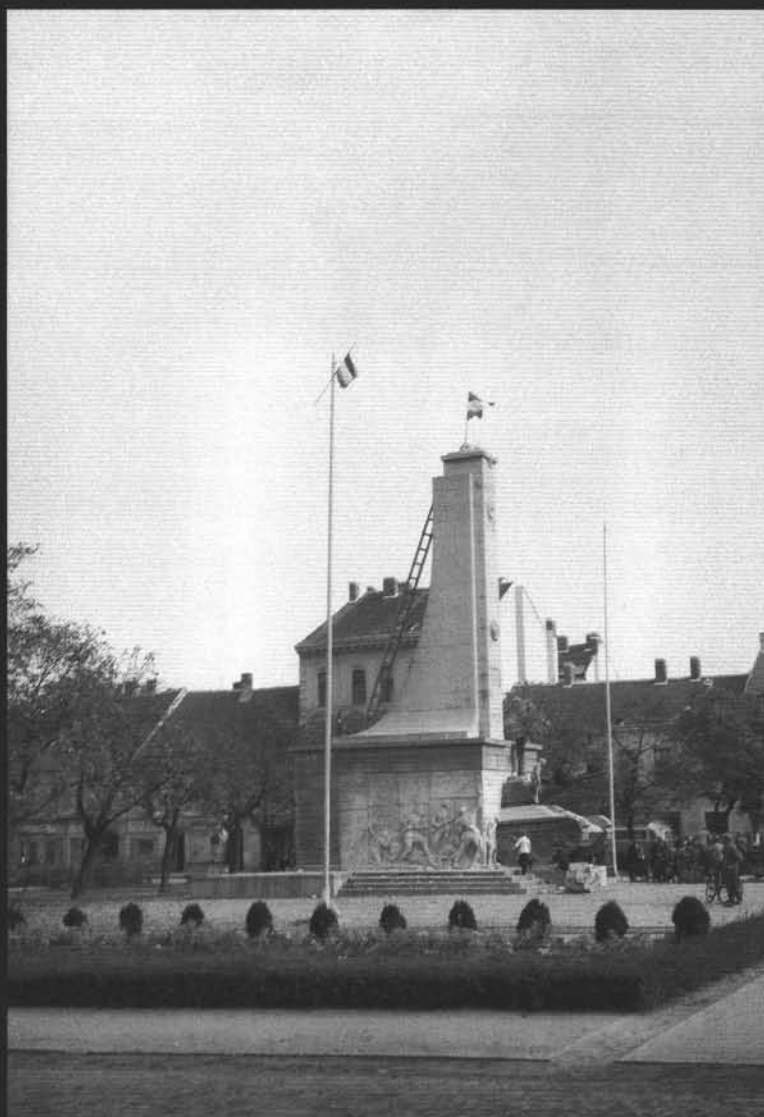
8

A szabaddá vált Szabadság tér. A kép baloldalán a szovjet emlékmű részlete látható, „beépített” tankkal, melyet a gyermekek játszószerként használnak. A téren békésen jönnek-mennek az emberek, a kanizsai piacozó asszonyok kosárral karjukon hazafelé igyekeznek.

9

A Szabadság tér szemből, a forradalom „új fellobogózott emlékművével”. A téren a padok üresek, az emberek az emlékmű előtt csoportosulnak, ketten a talapzaton állnak, talán beszédhez készülődnek. A tankon fiatalok láthatók, akik mintegy jelképesen elfoglalják azt.

Az új Szabadság-szobor. A kép előtérben a 2. világháború során Nagykanizsán és környékén elesett szovjet katonák sírjai láthatók.

11

A nagykanizsai polgárok birtokba veszik az új Szabadság teret.
A ledöntött emlékmű a Csány László Általános Iskola felől fotózva.

12

A 20-as honvéd gyalogezred megkoszorúzott és fellobogózott emlékműve.

A sepia-toned photograph of a cemetery. In the center, a tall, slender monument with a spherical top stands prominently. To the right, a building with a gabled roof is visible. The foreground is filled with various tombstones and headstones. The overall tone is historical and somber.

BÁZAKERETTYE

Bázakerettyére október 26-án reggel a Nagykanizsáról ingázó munkások vitték a forradalom hírének. Az olajüzem dolgozói felvonulást szerveztek, nemzetiszínű zászlókkal, Kossuthnótát énekelve a kultúrház elé vonultak és ledöntötték az épület előtt álló szovjet emlékművet. A lerombolt emlékmű talapzatáról Kulik István elszavalta a Nemzeti dalt, majd a tömeg az olajüzem irodaházához vonult. Az épületről leverték a párt és állami jelképeket, az irodából kiszórták és elégették a személyzeti iratokat, pártvezetők képeit. Ezen a napon leállították az olajszállítást is, „Szovjet tankoknak olajat nem adunk!” jelszóval. Október 27-én, és az azt követő napokban a Várkonyi Rezső vezette Munkástanács irányította az olajüzemet. Naponta üléseztek, határozataikat kihirdették, stencilezett formában sokszorosították, az üzem faliújságjára kifüggesztették. November 4-én a szovjet intervenció hírére a bázakerettyei olajkutakat leállították. A kőolajszállítás csak a hónap végén indult meg újra.

A tüntetés kezdetén a munkások fegyelmezetten, nemzetiszínű zászlóval a kultúrházhoz vonulnak. A kép háttérében, a felvonulók mögött a bázakerettyei MAORT telep házai és a zalaí olajmező jelképe, egy olajhimba látható.

2

A tüntetők egyike drótkötelet erősít az előző évben felavatott szovjet hősi emlékműre,
hogy ledöntsék azt. Társai feszülten figyelik az eseményt.

3

A Déryné Kultúrház tetején az intézményt megnevező tábla mellett Sztálin szobor is állt, melynek ledöntésekor áldozatul esett a névtábla egy része is. A fotón az emlékmű ledöntésének előkészületei folynak.

4

Feszül a drótkötél, az emlékmű ellenáll...

5

A kép előterében egy kinyújtott kar jelzi: a kötelek a helyükön vannak, a vontatók indulhatnak!
A lendülő karral párhuzamosan látható a dőlő emlékmű.

6

A gyűlölt jelkép a porba dőlt.

7

Az emlékmű előterében lévő szovjet katonák mintegy meghajolnak a tüntetők előtt.

8

A munkások elégedetten szemlélik ténykedésük eredményét. A kép háttérében a ledöntésnél közreműködő teherautók állnak.

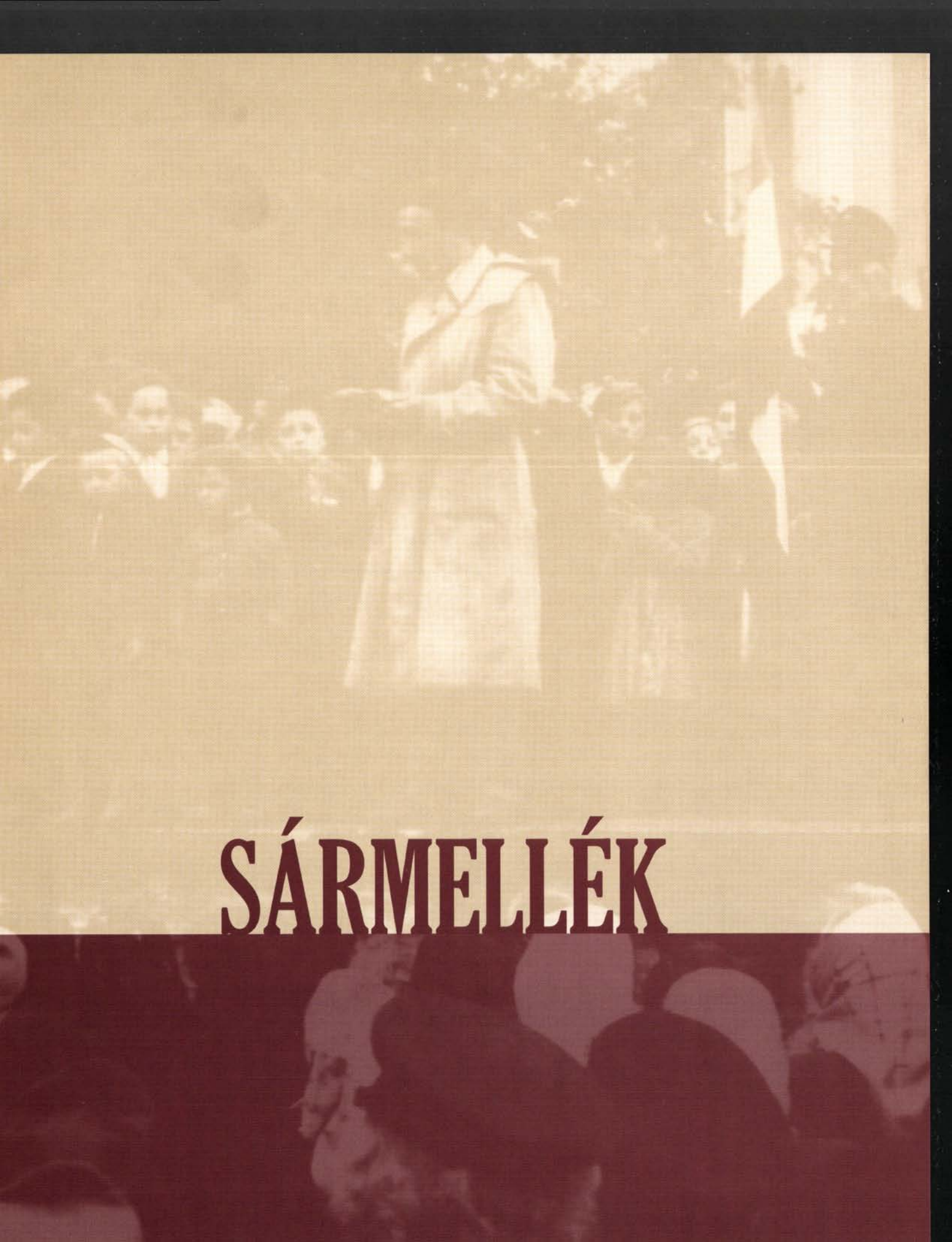
9

Az esemény után az „olajosok”
rögtönzött ünnepséget tartottak.
A képen Kulik István, a vállalat tisztviselője
a Nemzeti dalt szavalja.

10

„Ez már mögöttünk van!” – elvonulnak a munkások.

SÁRMELLÉK

Sármelléken 1956. október 25-én az esti órákban kezdődött a tüntető felvonulás. A tanácsháza faláról eltávolították a népköztársasági címert, az irodában talált Sztálin szobrot összetörték. Az eseményt követően a lakosság megmozdulásai mindennapossá váltak. Az emberek nemzetiszínű kokárdát tűztek a kabátjukra és a falu főterén csoportokba verődve hallgatták az ún. hangos híradó adását az országos eseményekről, itt olvasták be a forradalom követeléseit, melyet a keszthelyi akadémisták szórólapokon terjesztettek a városkörnyéki falvakban. Október 27-én „lyukas” zászlóval mintegy 300-400 főnyi tömeg vonult a templomhoz, ahol a helyi plébános gyászmisét celebrált a Budapesten elesettek emlékére. A mise után a templom előtti téren Kiss József elszavalta a Nemzeti dalt, Pethő József felolvasta a szórólapokon megjelent követelési pontokat, majd az ő javaslatára a népgyűlés választógyűléssé alakult át. Nyílt szavazással döntöttek a Forradalmi Bizottság tagjairól, az elnök személyéről. A községi igazgatás új testülete vezetőjének Pethő Józsefet javasolták, aki elfogadta a tisztséget. Ezt követően a falu népe a centenáriumi emléktáblához vonult, ahol Heim Lajos lelkesítő beszédet mondott, párhuzamot vonva 1848 és 1956 forradalma között.

A Forradalmi Bizottság a rend és a nyugalom megtartása érdekében civilekből és katonákból – 10-10 főből – Nemzetőrséget szervezett. A civileknek Matyi József, a katonáknak Pónácz József főhadnagy lett a parancsnoka, fegyvert a honvédségtől kaptak. Együtt járőröztek a faluban, igazoltatták az idegeneket, őrséget állítottak a népbolt, a terményraktár, valamint a tanácsháza elé.

A faluban október végén élelmiszergyűjtő akciót szervezettek a Budapesten harcoló forradalmárok megsegítésére. Nemzetiszínű zászlóval feldíszített kocsival járták házról házra. November 1-jén három teherautó élelmiszert indítottak útnak a fővárosba. A küldeményt megérkezésükkor a Vöröskeresztnek, illetve a Rókus Kórháznak adtak át.

Mialatt az élelmiszerszállítmány Budapest felé haladt, szovjet harckocsik körülzárták a sármelléki repülőteret, a községet november 4-én foglalták el. E napon lemondott a Forradalmi Bizottság elnöke, a Nemzetőrség tagjai szolgálatuk teljesítése után, a nap végén leadták fegyvereiket.

A templom előtti téren Pethő József gépkocsivezető felolvassa a keszthelyi akadémisták szórólapokon is megjelent követeléseit. A kép előterében, illetve jobboldalt zászlóval a falu népe, baloldalon az általános iskola diákjai hallgatják a szónokot.

2

Népgyűlés az 1848-49-es szabadságharc 100. évfordulójára elhelyezett ún. centenáriumi emléktáblánál. Az épület homlokzatán nemzetiszínű zászlók lengenek. A kép jobb szélén Pethő József áll, aki ellen a forradalom leverése után büntetőeljárás indult. Az ügyészség a lefoglalt fotót bizonyítékként használta fel ellene. A képen a vádlottat nyilakkal jelölték.

3

„Még kér a nép, most adjatok neki...” Heim Lajos tanító szónokol az 1848-as emléktáblánál.

A forradalom leverését követően őt is gyanúsítottként hallgatta ki a keszthelyi rendőrkapitányság, a kihallgatáson a lefoglalt fényképet bizonyítékként használta fel ellene.

A felvételen Heim Lajost a nyíl mutatja.

4

A Forradalmi Tanácsot választó népgyűlés résztvevői, háttérben az általános iskola épülete.

TORNYISZENTMIKLÓS

Az október 23-i budapesti események híre csak néhány nap késéssel jutott el Tornyiszentmiklóásra, ahol október 26-án volt az első megmozdulás. A lakosság nemzetiszínű zászlókkal, Kossuth-nótát énekelve vonult a tanácsházához. Tiltakozásuk jeleként leverték az épületről a rendszer gyűlölt jelképét, a vörös csillagot, összetörték a népköztársasági címeres táblát, megsemmisítették a tanácsi iratokat és korszak kötelező dekorációját, a pártvezetők képeit. Ezen az összejövetelen választották meg a Községi Forradalmi Tanács tagjait, a község nyugalma és biztonsága érdekében megalakították a Nemzetőrséget. Az új testület elnöke Lapat Ignác, a Nemzetőrség parancsnoka Fitos János lett.

Október 28-án egy Lovászból érkezett fiatal egyetemista szervezett felvonulást. A falu népe az általános iskola tanulóival az élen, nemzetiszínű zászlókkal a határőr laktanyához vonult, ahol követelte, hogy a katonák vegyék le a sapkájukról a vörös csillagos jelvényt, amit ők némi húzódozás után meg is tettek. A laktanyától visszafelé megálltak a termelőszövetkezet irodájánál, ahol elénekelték a Himnusz, majd a Kossuth-nóta és egyházi énekek hangjai mellett a templomhoz mentek. Onnan kihozták azt a feszületet, amely egykor az iskola falán függött, és visszavitték eredeti helyére. Még ezen a napon a helyi plébános a II. világháborús emlékműnél szentmisét celebrált a Budapesten elesett áldozatokért.

November 4-én a szovjet támadás megindulásának hírére közzétették a faluban, hogy a fegyveres ellenállást választó nemzetőrök és katonaviselt férfiak számára a zajdai laktanyában osztják ki a fegyvereket. A szovjet túlerőről érkező jelentések a fegyveres ellenállás kilátástalanságát erősítették, fegyverért senki nem jelentkezett. November 6-án egy szovjet páncélautóval szovjet és magyar katonák érkeztek a faluba. Egyikük, egy magyarul beszélő százados, a hangos bemondón keresztül felszólította a lakosságot, hogy a forradalom előtti tanácsi vezetést tekintsék törvényesnek.

Az október 26-i felvonuláson a falu apraja-nagyja részt vett. Elöl mentek a férfiak nemzeti zászlóval, hozzájuk csatlakozott a határőr laktanya néhány tisztje és katonája is.

2

Az általános iskola diákjai és a helybéli cigányság tagjai is jelen voltak a felvonuláson.

3

A sort a fiatal lányok, asszonyok lelkes csoportja zárta.

ZALAEGRSZEG

Zalaegerszezen október 26-án reggel a diákok budapesti társaikkal szolidaritást vállaló szimpátia tüntetésével kezdődtek a forradalmi események. A több ezres tömeg nemzetiszínű zászlók alatt, Kossuth-nótát énekelve, jelszavakat skandálva vonult a Megyei Tanács elé, ahol a tüntetők követelésére Török Lajos tanácselnök és a dolgozók egy csoportja is csatlakozott hozzájuk. A demonstráció az állomás előtti téren folytatódott, ahol ledöntötték a felszabadulási emlékművet, talapzatára Kossuth képet erősítettek. A tömeghez a Tanítóképző hallgatói is csatlakoztak, Kossuth és Petőfi képekkel a Csány térre vonultak. A szobornál elénekelték a Himnusz, a Szózatot, majd Szerencsés Rudolf, a Tanítóképző tanára elszavalta a Nemzeti dalt. Az ünnepség befejeztével a megmozdulás résztvevői kiszabadították a börtönben és az ÁVH Mártírok úti székházának pincéjében raboskodó foglyokat. Útközben leverték az épületekről a vörös csillagokat, népköztársasági címeres táblákat, ledöntötték Hamburger Jenő - 1919-es népbiztos - 1956 tavaszán felállított szobrát. A rabok kiszabadítása után a tüntetők felfokozott hangulata csillapodott, azonban délután újabb tüntetés vette kezdetét. A pártbizottság előtt gyülekező tömeg Dénes István első titkár lemondását követelte. A tüntetők megfélemlítésére kivezényelt honvédség tankokkal és ködgránátokkal próbálta a tömeget széteszlatni. A békés tüntetők a felszólítás ellenére sem mozdultak, ekkor a párt-házból lövések dördültek, ketten meghaltak, többen megsebesültek.

Zalaegerszezen október 27-én alakult meg a Városi Forradalmi Tanács, a következő napon az Ideiglenes Megyei Nemzeti Bizottság, majd november 1-jén a Zala Megyei Forradalmi Tanács és a Nemzetőrség. A forradalom napjaiban elnémult a pártsajtó, s október 28-án megjelent a megye forradalmi eseményeiről hiteles tájékoztatást adó sajtóorgánum, az Új Zala. A helyi üzemek, gyárak, vállalatok munkásai létrehozták a munkás-önigazgatás szervezeteit, a munkástanácsokat.

Zalaegerszeget november 4-én foglalták el a szovjet csapatok. A meg szállást követő hónapokban - novemberben, decemberben - sztrájkok, munkástanács-gyűlések, röpcédulák, falragaszok, tüntetések jelezték a lakosság viszonyát az új hatalomhoz. December 8-án a Nagy-budapesti Központi Munkástanács 48 órás munkabeszüntetést hirdetett. A felhívásra Zalaegerszezen december 12-től 14-ig tömeges megmozdulásokkal válaszoltak. A városban ezekkel a tüntetésekkel zárult le az ellenállás tömegdemonstrációs formája.

Tüntetés a Csány téren október 26-án. „Nemzetiszínű zászlók alatt a zalaegerszegi dolgozók és az ifjúság... Végláthatatlan sorokban, kokárdákkal, nemzetiszínű zászlók, Kossuth, Petőfi képek, a Kossuth-címer árnyékában hömpölyög a nép.” (Zala – Rendkívüli kiadás) A tömegből kiemelkedő szónok Szerencsés Rudolf, a Tanítóképző tanára.

2

Az 1848-as forradalmat idéző Csány-szobor körül összegyűlt egerszegiek a szónokot hallgatják. A háttérben a fellobogózott épület a Húsipari Vállalat irodaháza (ma lakóház).

3

„Csattognak a kalapácsok, pengnek a feszítő vasak, omlanak a nemzeti béklyó egyik jelképének, az úgynevezett szabadság szobornak a törmelékei... A nép most rombolt, de holnap már építeni akar. Szabadon, békésen, önállóan...” A Bajcsy-Zsilinszky téren ledöntött felszabadulási emlékmű romjain gyerekek játszanak. Háttérben a vasútállomás épülete látható.

4

A ledöntött felszabadulási emlékmű hólepte romjai.

5

Tüntetők Darvas József, az Útépítő Vállalat vezetője, volt ÁVH tiszt – felszabadulási emlékmű közelében lévő – háza előtt. Háttérben az állomás épületének részlete látszik.

6

A forradalom leverését követően
felvásárlási láz alakult ki a városban.
Decemberi sorban állás a Marx
(ma Kazinczy) téri üzletek előtt.

7

A Nagy-budapesti Központi Munkástanács december 11-12-re hirdetett 48 órás munkabeszüntetéséhez Zalaegerszeg dolgozói is csatlakoztak. A teherautókkal érkező munkások a posta előtt gyülekező tömeget járműveikkel igyekeznek megvédeni a tüntetés szétverésére érkező szovjet katonáktól és karhatalmistáktól. A felvétel az Egészségház (volt Ispita) tornyából készült. Háttérben az egykori megyeháza (ekkor Járási Tanács), a Levéltár és az Arany Bárány épülete látható.

8

A szovjet harckocsik, félreszorítva a teherautókat, a posta épületéhez érkeznek. „Megjelentek az oroszok is tankokkal, gépfegyverekkel. Én talán két méterre lehettem az egyik orosz autótól. Riadtak, kékek, zöldek voltak a katonák a félelemtől.” (Czegléd Edit egykori tanítóképzős diák naplójából)

9

A tömeg körülállja a beérkező tankokat. A volt Vármegyeház erkélyeiről a Járási Tanács dolgozói figyelik az eseményeket.

10

Tüntetők a Pontház előtt. A háttérben Hamburger Jenő ledöntött szobrának talapzata látszik.
A forradalom leverését követően a cukrászda kirakatára „Le a rémhírterjesztőkkel!” feliratot festettek a megalakult karhatalom tagjai. Az utóvédharcot folytató lakosság ezeket rendre átfestette, eltüntette.

11

Tiltakozók az Arany Bárány sarkánál. A Marx tér felől fehér, zártterű gépkocsi érkezik a tüntetés helyszínére. Talán mentőautó?

12

1956. december 13-án a salgótarjáni vérengzéssel kezdődő sortűzek hírére a ruhagyár munkásnői gyászfátyolos tüntetést szerveztek „Ne fessd a szádat, ne szórakozz, gyászolj, viselj fekete kendőt, ki az oroszokkal!” jelszavakkal. Akárcsak október 26-án, a nők is Csány László szobrához vonultak, innen a beavatkozó szovjet tankok kiszorították őket. A mellékutcákon a városközpontba érve folytatták demonstrációjukat, de az ellenük fellépők ide is követték őket, két irányból közelítve meg az új helyszínt.

A következő képsorozat ezt az eseménysort rögzítette.

A békés tüntetés feloszlására érkező katonai járművek közt, mintegy a normális hétköznapi életet jelképezve, fával megrakott szekér halad át.

92

13

Az Arany Bárány sarkánál tüntetők szemlélik a katonai „felvonulást”.
Az asszonyoktól elkülönülve férfiak kisebb csoportja, mögöttük a szálloda
parkolójában utasokra váró taxik állnak.

14

Marx tér, háttérben az Arany Bárány Szálloda épülete. Előtte konflis áll. Az úttesten lovaskocsi, mellette a laktanya irányából a tüntetés visszاسzorítására katonai járművek érkeznek.

15

A tüntetők felosztatására kivezényelt harci járművek megérkeznek a plébánia elé is.
A kép baloldalán a megfélemlített tüntetők egy csoportja távozik, ki kerékpárral,
ki gyalog.

16

Gyászruhás asszonyok csoportja a Széchenyi téren. A plébánia mellett – a háttérben – a mozi felállványozott épülettömbje látható.

17

A térre újabb harcjárművek érkeznek. A fotó alsó szélén a sarkon álló dohánybolt teteje látszik.

18

A demonstráló tömeg feloszlítására kivezényelt járművek lezárják a Széchenyi tér torkolatát.

19

A felvétel magán viseli mind születésének, mind pedig rejtőzködésének ötven éves történetét. Titokban készült, ezt mutatja a látható ablakpárkány és a kép életlensége. A foltok a kapkodva történő előhívásról és a tárolás kényszerkörülményeiről árulkodnak.

20

A felvétel minden valószínűség szerint a múzeum épületének tetőtéri ablakából készült.

A tüntető tömeg láthatóan a Széchenyi teret egész szélességében elfoglalja.

„A tömeg nem akart mozdulni,...”

21

„...akkor ködgyertyákkal, könnyfakasztó gránátokkal, pukkancsokkal sikerült szétszórni a népet. Ennek a kis beavatkozásnak a szenvedő alanyai a tankokon lévő orosz katonák lettek, mert nem menekülhettek a füstből, s ők könnyeztek legjobban.”

(Czeglédy Edit naplójából)

22

A szovjet katonák beavatkozása nyomán a tüntetők lassan elhagyják a teret.

23

Ugyanezt a jelenetet egy mozdulattal később örökítette meg a fényképész.

24

A kép pontosan jelzi, hogy a fényképész tartva az alatta elvonuló karhatalmisták szemétől, óvatosan, az ablaktól távol állva készítette felvételét, ezért alsó és bal oldali részén az ablakkeret látható. Ez a kép is mutatja a felvételek hányattatott sorsát.

25

Elmosódott szövegű falragaszok a Dózsa Iskola (ma irodaház) épületének Iskola köz-i homlokzatán 1956 decemberében.

26

Letépett, az MSZMP-t és a Kádár-kormányt éltető falragaszok. A falon a szovjet katonai parancsnok épen maradt parancsa, melyben a december 12-13-i tüntetés után kijárási tilalmat hirdetett a városban.

27

Átírt felirat a Városi Tanács (ma Göcseji Múzeum) azóta elbontott kerítésén 1956 decemberében. Az „éljen”-ből így lett „féljen”. A karhatalmisták kormányt és Kádárt éltető feliratait folyamatosan átfestő fiatalok az állandó járőrözés ellenére sem buktak le.

Képjegyzék

KESZTHELY

1. TAPOLCA FELŐL ÉRKEZŐ
HARCKOCSI KESZTHELYEN
1956. okt. 24-25.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
2. HARCKOCSI A KESZTHELYI UTCÁN
1956. okt. 24-25.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
3. TANKOK ÉS EMBEREK A VÁROS FŐTERÉN
1956. okt. 24-25.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
4. TANKOK ÉS EMBEREK
A VÁROSI TANÁCS ELŐTT
1956. okt. 24-25.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
5. TANKOK ÉS EMBEREK A VÁROS FŐTERÉN
1956. okt. 24-25.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
6. HARCKOCSI A TANÁCSHÁZA
BEJÁRATA ELŐTT
1956. okt. 24-25.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
7. A TŰNTETŐK FESTETICS GYÖRGY
SZOBRÁT KÖVETELIK A BALATONI
MÚZEUM BEJÁRATA ELŐTT
1956. okt. 25.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm),
nagyítás (9×14 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
8. FESTETICS GYÖRGY SZOBRÁT
LEEMELIK A TEHERAUTÓRÓL
1956. okt. 25.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm), nagyítás (9×14 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
9. A FESTETICS SZOBOR AVATÁSA
1956. okt. 25.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm), nagyítás (9×14 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
10. A SZOBOR ÉS AZ ÖRT ÁLLÓK
A GIMNÁZIUM ABLAKÁBÓL
1956. okt. 25.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (9×6 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
11. KESZTHELY FÓTERE
1956. okt. 26.
Cseh Zsigmond felvétele
Eredeti pozitív
Magántulajdon
12. ÖRT ÁLLÓ DIÁKOK FESTETICS
GYÖRGY SZOBRÁNÁL
1956. okt. 25.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
13. DÍSZŐRSÉG A SZOBOR ELŐTT,
A FIATALOK ARCA ANONIMIZÁLVA
1956. okt. 25.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
14. DÍSZŐRSÉG A SZOBOR ELŐTT,
A FIATALOK ARCA ANONIMIZÁLVA
1956. okt. 25.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely

15. DIÁKOK A LÁNYKOLLÉGIUM ABLAKÁBAN
1956. okt.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
16. A FORRADALMI BIZOTTSÁG ELNÖKE
FELOLVASSA A FORRADALOM KÖVETELÉSEIT
1956. okt. 26.
Cseh Zsigmond felvétele
Eredeti pozitív
Magántulajdon
17. A HÉVIZI KÓRHÁZ BETEGEINEK
HAZASZÁLLÍTÁSÁRA RENDELT BUSZOK
1956. okt.
Ismeretlen fényképező
Negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
18. A KESZTHELYI SZABADSÁGSZOBOR,
A FEHÉR EMBER
1956. nov. 1.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
19. ÜNNEPLŐK A GIMNÁZIUM ELŐTT
1956. nov. 1.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (8,6×5,7 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
20. TÖMEGGYŰLÉS A GIMNÁZIUM
ÉPÜLETE ELŐTT
1956. nov. 1.
Sági Károly felvétele
Eredeti pozitív (8,2×5,7 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
21. A FEHÉR EMBER SZOBRA
1956. dec.-jan.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6,2×8,6 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
22. A SZABADSÁGSZOBOR
HAVAS KÖRNYEZETBEN
1956. dec.-jan.
Sági Károly felvétele
Eredeti pozitív (9×6 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
23. A HŐSI EMLÉKMŰ TALAPZATA
1956. tele
Sági Károly felvétele
Eredeti pozitív (9,5×6,7 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
24. AZ ELESETTEK EMLÉKÉRE FELÁLLÍTOTT
RAVATAL A KESZTHELYI TEMPLOMBAN
1956. nov. 1.
Réthelyi Jenő felvétele
Reprodukció: negatív (6×9 cm),
nagyítás (9×14 cm)
Balatoni Múzeum, Keszthely
25. A KESZTHELYI TEMPLOM
A SZABADSÁGSZOBORRAL
1956. nov.
Dr. Gelencsér József felvétele
Eredeti pozitív (8,8×12,2 cm)
Magántulajdon
26. SZAMÁR A GIMNÁZIUM ELŐTT
1956. dec. 12.
Varjas György felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Magántulajdon

NAGYKANIZSA

1. A KANIZSAI GIMNÁZIUM DIÁKJAI
A FELVONULÁSRA KÉSZÜLNEK
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa
2. GIMNAZISTÁK EGY CSOPORTJA
A FELVONULÁSON
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa
3. A GÉPGYÁRI DOLGOZÓK
FELVONULÁSA NAGYKANIZSÁN
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

4. KANIZSAI FELVONULÓK A SOMOGYI BÉLA
(MA KIRÁLY) UTCÁBAN
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

5. CSEPEL TEHERAUTÓN ÉRKEZŐ TŰNTETŐK
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

6. A SZABADSÁG TÉRI EMLÉKMŰ
LÉTRÁVAL ÉS ZÁSZLÓVAL
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

7. A SZABADSÁG TÉRI EMLÉKMŰ, A LEDÖNTÖTT
SZOVJET KATONA HELYÉN NEMZETI LOBOGÓ
1956. okt. vége
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Magántulajdon

8. A SZABADSÁG TÉRI EMLÉKMŰ
TANKJÁN GYEREKEK JÁTSZANAK
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

9. JÁRÓKELŐK ÉS GYEREKEK
A LEROMBOLT EMLÉKMŰ KÖRÜL
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

10. AZ ÚJ EMLÉKMŰ
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

11. A 20-AS HONVÉD GYALOGEZRED
EMLÉKMŰVE NEMZETI ZÁSZLÓVAL
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

12. A KANIZSAI SZABADSÁG TÉR ÚJ ARCA
1956. okt. 26.
Kerecsényi Edit felvétele
Negatív (6×9 cm), másolat
Thúry György Múzeum, Nagykanizsa

BÁZAKERETTYE

1. AZ OLAJMUNKÁSOK FELVONULNAK
A FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰHÖZ
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

2. ELŐKÉSZÜLET AZ EMLÉKMŰ LEDÖNTÉSÉHEZ
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

3. FOLYNAK AZ EMLÉKMŰ
LEDÖNTÉSÉNEK ELŐKÉSZÜLETEI
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

4. FESZÜLŐ DRÓTKÖTELEK
A FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰVÖN
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

5. DÖL AZ EMLÉKMŰ
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

6. AZ ÁROKBA DÖNTÖTT EMLÉKMŰ
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

7. FÉLIG LEDÖLT OROSZ KATONASZOBROK
A TŰNTETŐK GYŰRÜJÉBEN
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

8. MUNKÁSOK SZEMLÉLIK
A LEDÓLT EMLÉKMŰVET
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

10. AZ EMLÉKMŰ LEDÖNTÉSÉT
ÜNNEPLŐ EMBEREK
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

11. AZ EMLÉKMŰ LEDÖNTÉSE UTÁN
ELVONULNAK TŰNTETŐK
1956. okt. 26.
Csonkás Sándor felvétele
Színes negatív (6×9 cm), másolat
Magyar Olajipari Múzeum

SÁRMELLÉK

1. IFJ. PETHŐ JÓZSEF BESZÉDET MOND
A TEMPLOM ELŐTTI TÉREN
1956. okt. 27.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Veszprém Megyei Levéltár
2. A FELVONULÓK AZ 1848-AS
EMLÉKTÁBLA ELŐTT
1956. okt. 27.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Veszprém Megyei Levéltár
3. HEIM LAJOS BESZÉDET MOND
AZ 1848-AS EMLÉKTÁBLA ELŐTT
1956. okt. 27.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Veszprém Megyei Levéltár
4. A SZÓNOKOT HALLGATÓ TÖMEG
A SÁRMELLÉKI ISKOLA ELŐTT
1956. okt. 27.
Ismeretlen fényképező felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Veszprém Megyei Levéltár

TORNYISZENTMIKLÓS

1. FELVONULÓ MUNKÁSOK ÉS KATONÁK
NEMZETI ZÁSZLÓVAL
1956. okt. 26.
Kulcsár József felvétele
Eredeti pozitív (9×6 cm), nagyítás (9×14 cm)
Göcseji Múzeum
2. ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK
A FELVONULÓK KÖZÖTT
1956. okt. 26.
Kulcsár József felvétele
Eredeti pozitív (9×6 cm), nagyítás (9×14 cm)
Göcseji Múzeum
3. FIATAL LÁNYOK, ASSZONYOK
A FELVONULÁSON
1956. okt. 26.
Kulcsár József felvétele
Eredeti pozitív (9×6 cm), nagyítás (9×14 cm)
Göcseji Múzeum

ZALAEGERSZEG

1. ZALAEGERSZEGI FELVONULÓK
CSÁNY LÁSZLÓ SZOBRÁNÁL
1956. okt. 26.
Balla Vince felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Magántulajdon
2. TŰNTETŐK A CSÁNY SZOBORNÁL
1956. okt. 26.
Balla Vince felvétele
Eredeti pozitív (6×9 cm)
Magántulajdon
3. ÉRDEKLŐDŐK A LEDÖNTÖTT
FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰNÉL
1956. okt. 26.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm), nagyítás (8,3×10,8 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
4. A LEDÖNTÖTT EMLÉKMŰ ROMJAI
A VASÚTÁLLOMÁS ELŐTT
1956. dec.-jan.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

5. TÜNTETŐK DARVAS JÓZSEF LAKÁSA ELŐTT
1956. okt. 27.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm), nagyítás (8,3×10,8 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

6. SORBAN ÁLLÓK A MARX TÉRI
ÜZLETEK ELŐTT
1956. dec.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm), nagyítás (8,3×10,89)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

7. TÜNTETÉS A POSTA ÉPÜLETE ELŐTT
1956. dec. 12.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

8. SZOVJET TANKOK ÉRKEZNEK A POSTA ELÉ
1956. dec. 12.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

9. TÜNTETŐK VESZIK KÖRÜL A TANKOKAT
1956. dec. 12.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

10. TÜNTETŐK A PONTÁZ ELŐTT
1956. dec. 12.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

11. TÜNTETŐK AZ ARANY BÁRÁNY
SZÁLLODA SARKÁN
1956. dec. 12.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

12. A NŐTÜNTETÉS RÉSZTVEVŐI A MARX TÉREN
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

13. TÜNTETŐ NŐK ÉS FÉRFIAK AZ
ARANY BÁRÁNY SZÁLLODA SARKÁN
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

14. HARCJÁRMŰVEK ÉRKEZNEK A MARX TÉRRE
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

15. HARCJÁRMŰVEK A PLÉBÁNIA ELŐTT
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

16. GYÁSZRUHÁS TÜNTETŐK
A VÁROSKÖZPONTBAN
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

17. ÚJABB KATONAI JÁRMŰVEK
ÉRKEZNEK A TÉRRE
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

18. A HARCJÁRMŰVEK LEZÁRJÁK
A TÉR TORKOLATÁT
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

19. NEMZETI ZÁSZLÓ
A GÖCSEJI MÚZEUM ABLAKÁBAN
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

20. TÜNTETŐ TÖMEG A KOSSUTH
LAJOS UTCA ELEJÉN
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

21. TANKOK, HARCJÁRMŰVEK
SZORÍTJÁK KI A TŰNTETŐKET
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
22. FOGY A TÖMEG A TÉRRŐL
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
23. A TŰNTETŐK KISZORULNAK
A VÁROSKÖZPONTBÓL
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
24. REJTŐZKÖDVE KÉSZÍTETT
FELVÉTEL A TŰNTETÉSRŐL
1956. dec. 13.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×6 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
25. FALRAGASZ MARADVÁNYOK
A DÓZSA ISKOLA FALÁN
1956. dec.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
26. LETÉPETT MSZMP-S PLAKÁTOK
EGY ZALAEGRSZEGI HÁZ FALÁN
1956. dec.-jan.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg
27. ÁTÍRT FALFELIRAT A VÁROSI
TANÁCS ÉPÜLETE ELŐTT
1956. dec.
Szentmihályi Imre felvétele
Negatív (6×9 cm)
Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

Könyvünk az 1956-os forradalom
és szabadságharc 50. évfordulója
tiszteletére készült.

FÉLJEN A KADAR

KORMANY!

1956 OKTÓBER
AZ ELESETTEKNEK AZ ÉLŐK
AKIK TALÁN HOLNAP HALNAK
MEG A SZABADSÁGÉRT.